

Historia kampanii wojennej znanej jako II Kampania Zaporoska (czerwiec-lipiec 2019) w świetle źródeł Mikronacyjnych

Mgr. Net. Fryderyk Orański

żak Uniwersytetu Krakowskiego

Praca Doktorska napisana na Wydziale Historycznym

Wstęp

1. Uzasadnienie wyboru tematu i jego nowatorskość

Pisarstwo historyczne, od swych najdawniejszych początków, konfrontuje się z wyzwaniem, jakim jest rekonstrukcja minionych wydarzeń na podstawie zachowanego, zawsze niekompletnego i subiektywnego, korpusu źródeł. Specyfika mikronacji pozwala nam jednak w miarę możliwości uzyskać kompletny zestaw źródeł, w postaci dekretów, rozkazów oraz zapisu przebiegu danego wydarzenia, jakim niewątpliwie są kampanie wojenne.

Niniejsza praca poświęcona jest jednemu z kluczowych epizodów w dziejach wirtualnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów. II Kampania Zaporoska, stoczona w czerwcu i lipcu 2019 roku, nie była jedynie incydem militarnym. Była złożonym zjawiskiem polityczno-wojskowym, które w decydujący sposób wpłynęło na stabilizację wewnętrzną państwa w newralgicznym okresie bezkrólewia. Jej szczegółowe zbadanie pozwala nie tylko na odtworzenie przebiegu działań zbrojnych, ale także na wgląd w funkcjonowanie instytucji, mechanizmy dowodzenia, etos uczestników oraz w proces wytwarzania się tradycji i mitologii historycznej w obrębie mikrospołeczności.

2. Cele i zadania badawcze

Głównym celem niniejszej dysertacji jest wszechstronna rekonstrukcja i analiza historyczna przebiegu II Kampanii Zaporoskiej.

W celu realizacji tego nadrzędnego zamierzenia, sformułowałem następujące zadania szczegółowe:

1. Przeprowadzenie krytyki źródłowej zachowanego korpusu archiwalnego, stanowiącego zapis kampanii.
2. Odtworzenie tła politycznego kampanii, z uwzględnieniem kryzysu władzy po abdykacji monarchy i roli Konfederacji Bydgoskiej.
3. Rekonstrukcja chronologii i geografii działań wojennych, wraz z analizą ruchów poszczególnych oddziałów.
4. Analiza struktury dowodzenia, przyjętej strategii oraz taktyki zastosowanej przez stronę koronną.
5. Scharakteryzowanie kluczowych postaci kampanii oraz ich ról w toku wydarzeń.
6. Określenie znaczenia i konsekwencji II Kampanii Zaporoskiej dla dalszych losów wewnętrznych i militarnej tradycji wirtualnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów.

3. Charakterystyka źródeł i metody badawcze

Podstawę źródłową pracy stanowi kompletny wątek forum pt. "II Kampania Zaporoska", stanowiący integralną część archiwów wirtualnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Materiał ten ma charakter unikalny - jest to w pełni zachowany, synchroniczny zapis wydarzeń, zawierający:

- Oficjalne rozkazy wojskowe.
- Korespondencję między dowódcami.
- Relacje z walk i narracji bitewnych.

- Materiały kartograficzne (mapy).
- Dialogi i dyskusje uczestników.

4. Struktura pracy

Dysertacja podzielona jest na pięć rozdziałów merytorycznych, poprzedzonych niniejszym Wstępem i zwieńczonych Zakończeniem z wnioskami.

- **Rozdział I** przedstawia kontekst polityczny Rzeczypospolitej w okresie bezkrólewia, bezpośrednio poprzedzającym wybuch rebelii.
- **Rozdział II** analizuje siły i plany stron konfliktu oraz początkowe decyzje strategiczne.
- **Rozdział III** szczegółowo rekonstruuje przebieg działań wojennych, od koncentracji do decydującej bitwy pod Czehryniem.
- **Rozdział IV** opisuje finał kampanii, w tym działania pościgowe i symboliczną pointę całego konfliktu - pojedynek z przywódcą buntu.
- **Rozdział V** stanowi syntezę, osadzającą II Kampanię Zaporoską w szerszym kontekście dziejów militarnych i politycznych społeczności, analizując jej znaczenie i trwały ślad w tradycji.

Praca zawiera również aneksy, w których zamieszczono transkrypcje kluczowych dokumentów, mapy oraz biogramy głównych uczestników wydarzeń.

Rozdział I: Rzeczpospolita w okresie bezkrólewia. Tło polityczne wybuchu rebelii zaporoskiej

Wprowadzenie

Rozdział pierwszy ma na celu rekonstrukcję sytuacji politycznej w wirtualnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów w okresie bezpośrednio poprzedzającym wybuch II Kampanii Zaporoskiej. Kluczowe dla zrozumienia przyczyn i przebiegu rebelii jest zrozumienie kryzysu władzy centralnej, który nastąpił po abdykacji króla Konrada Jakuba. Okres bezkrólewia stał się sprawdzianem dla instytucji państwowych i wierności obywateli, tworząc podatny grunt dla buntu na peryferiach państwa.

1.1. Abdykacja Króla JMci Konrada Jakuba i kryzys władzy centralnej

Panowanie Króla Jego Mości Konrada Jakuba trwało zaledwie cztery miesiące, od 5 lutego do 28 czerwca 2019 roku [1]. Jak odnotowują źródła, pod koniec tego okresu aktywność monarchy w życiu mikronacji zaczęła gwałtownie słabnąć. Najpierw, na początku czerwca 2019 roku, Konrad Jakub abdykował w Królestwie Baridasu, z którym Rzeczpospolita była połączona unią personalną, a następnie zrezygnował z obywatelstwa Księstwa Sarmacji [2]. Mimo początkowego wyrozumiałego stanowiska szlachty, która w publicznych dyskusjach na forum wyrażała jeszcze nadzieję na powrót monarchy do aktywności, taki powrót nie nastąpił [3].

Abdykacja i faktyczne opuszczenie kraju przez prawowitego monarchę stworzyły precedens i poważny kryzys konstytucyjny. Władza wykonawcza została osłabiona, a w państwie, opartym na modelu demokracji szlacheckiej, pojawiła się próżnia, która mogła zachęcać wewnętrznych i zewnętrznych wrogów do działania. Postać Konrada Jakuba przeszła do historii społeczeństwa jako symbol "niewykorzystanego potencjału" i władcy, którym "zawiedli się Panowie bracia" [4]. To wspomnienie będzie później powracać podczas kolejnych sejmów elekcyjnych, stając się punktem odniesienia przy ocenie kandydatów do tronu.

1.2. Zawiązanie Konfederacji Bydgoskiej i objęcie władzy przez Marszałka Sebastiana von Tauera

W odpowiedzi na *vacuum imperium*, 15 czerwca 2019 roku, szlachta rzeczpospolitej zawiązała Konfederację Bydgoską [5]. Był to akt prawny i polityczny, charakterystyczny dla tradycji I Rzeczypospolitej, mający na celu zachowanie ciągłości władzy i porządku publicznego w czasie bezkrólewia. W ciągu tygodnia szlachta wybrała na Marszałka Konfederacji Jaśnie Oświeconego Sebastiana, księcia von Tauera [6].

Marszałek Konfederacji przejął tym samym realne ster rządów. W trakcie kolejnego tygodnia, po "owocnych obradach", doszło do uchwalenia tzw. stanów skonfederowanych, które formalnie odwołały Króla JMci Konrada Jakuba z tronu [7]. Tym samym, władza została w pełni scedowana na Konfederację, a Sebastian von Tauer, już jako Marszałek, a wkrótce także jako Hetman Wielki Koronny, którym już był, stał się centralną postacią w państwie, odpowiedzialną za jego bezpieczeństwo i stabilność. To w tym momencie na jego barki spadnie ciężar odpowiedzi na narastające zagrożenie na Ukrainie.

1.3. Sytuacja na Ukrainie naddnieprzańskiej: nastroje wśród Kozaczyzny i przyczyny buntu

Bezkrólewie i widoczny kryzys władzy centralnej stały się iskrą zapalną dla niezadowolonych elementów wśród Kozaczyzny Zaporoskiej. Źródła bezpośrednio wskazują, że bezpośrednim katalizatorem buntu była wieść o opuszczeniu Rzeczypospolitej przez króla [8]. W chaosie politycznym w Warszawie, przywódcy kozaccy dostrzegli szansę na wywalczenie dla siebie większych przywilejów i autonomii.

Na wieść o abdykacji, "kozacy podburzani przez wichrycieli podnieśli bunt przeciw Rzeczypospolitej wypowiadając postuszeństwo". Do buntu przyłączyły się cztery pułki kozaków rejestrowych: zaporoski, czerkawski, białocerkiewski i perejestawski. Oddziały te skoncentrowały się w rejonie Kryłowa, gdzie zwołano Wielką Radę Atamanów, ściągając "liczne rzesze kozaków z całego Zaporozża i Zadnieprza" [9].

Żądania, które kozacy przedłożyli przez swoją delegację do hetmana Hrychowicza w Białej Cerkwi, były szeroko zakrojone i świadczyły o ich aspiracjach politycznych. Lista żądań obejmowała: ustanowienie hetmana kozackiego jako głównodowodzącego wojskami kozackimi, powiększenie liczby pułków rejestrowych do 12, wycofanie wojsk koronnych z Zaporozża i Kijowszczyzny, przyznanie Kozakom pełnej autonomii oraz zrównanie w prawach ze szlachtą koronną i litewską [10]. Jak relacjonuje hetman polny Henryk Hrychowicz, postawę postów charakteryzowała "buta" i "przekonanie o słabości Rzeczypospolitej przez króla porzuconej". Było to jasne wyzwanie rzucone osłabionemu państwu, które nowe władze konfederackie musiały podjąć, aby przetrwać.

Rozdział II: Siły stron konfliktu i plany strategiczne

Wprowadzenie

Przed przystąpieniem do szczegółowego opisu przebiegu kampanii, niezbędne jest zrozumienie potencjału militarnego oraz zamierzeń stron konfliktu. Rozdział drugi ma na celu przedstawienie struktury i dyslokacji wojsk koronnych w chwili wybuchu rebelii, scharakteryzowanie sił i żądań kozackich oraz analizę planów strategicznych, które przywództwo konfederackie zamierzało zrealizować w celu stłumienia buntu.

2.1. Struktura i dyslokacja wojsk koronnych przed wybuchem kampanii

W chwili wybuchu rebelii siły zbrojne Rzeczypospolitej składały się z kilku głównych związków operacyjnych, podległych Hetmanowi Wielkiemu Koronnemu. Główną siłą uderzeniową przeznaczoną do stłumienia buntu była Dywizja Ruska, która zgodnie z rozkazem Hetmana Wielkiego została wyznaczona do "rozproszenia buntu i przywrócenia na Zaporozżu spokoju" [11]. Dywizja ta dokonała koncentracji sił pod Kamieńcem Podolskim i ruszyła na Białą Cerkiew [12].

Drugim kluczowym związkiem taktycznym była Dywizja Kresowa, która na czas kampanii została podporządkowana bezpośrednio Hetmanowi Polnemu Henrykowi Hrychowiczowi [13]. W jej skład wchodziły cztery pułki jazdy koronnej, rozmieszczone w strategicznych punktach na Ukrainie:

- Pułk 6 Jazdy Koronnej stacjonował w Kudaku, z zadaniem obrony tej kluczowej fortalicji nad Dnieprem [14].
- Pułk 8 Jazdy Koronnej znajdował się w Połtawie [15].

- Pułk 5 Jazdy Koronnej stał w Barze [16].
- Pułk 7 Jazdy Koronnej był dyslokowany w Czernichowie [17].

Ponadto, w wiernych Rzeczypospolitej miastach pozostawały pułki kozaków rejestrowych, takie jak Kijowski Pułk Kozaków Rejestrowych [18] oraz Mirhorodzki Pułk Rejestrowy [19], które miały kluczowe znaczenie dla utrzymania porządku i zabezpieczenia tyłów. W trakcie kampanii do sił koronnych dołączyły również nieregularne oddziały prywatne, takie jak chorągwie tatarskie i dragonia rotmistrza Maurycego Orańskiego [20].

2.2. Analiza żądań kozackich i osoba przywódcy buntu, Hryćki Kulimy

Siły rebelskie składały się początkowo z czterech zbuntowanych pułków rejestrowych (zaporoskiego, czerkawskiego, białocerkiewskiego i perejestawskiego), które następnie zostały wzmocnione przez "czerń" kozacką, czyli nierejestrowych Kozaków oraz siłą wcielanych chłopów [21]. Przywódcą buntu został obrany przez Kozaków Hryćko Kulima [22], który stanął na czele skoncentrowanych pod Krytowem sił.

Żądania przedłożone przez poselstwo kozackie w Białej Cerkwi były niezwykle szerokie i stanowiły de facto żądanie utworzenia autonomicznego państwa kozackiego pod nominalną zwierzchnością Rzeczypospolitej. Obejmowały one:

1. Ustanowienie hetmana kozackiego jako głównodowodzącego wojskami kozackimi.
2. Powiększenie liczby pułków kozaków rejestrowych do 12.
3. Wycofanie z Zaporozża i Kijowszczyzny Wojsk Koronnych.
4. Przyznanie Kozakom pełnej autonomii wojskowej i cywilnej.
5. Zrównanie Kozaków Rejestrowych ze szlachtą Koronną i Litewską [23].

Hetman polny Henryk Hrychowicz ocenił te żądania jako "idące zbyt daleko i przez Rzeczpospolitą nie do przyjęcia" [24], uznając, że ich przyjęcie byłoby oznaką słabości i zachętą do dalszych roszczeń. Ta twarda postawa strony koronnej, uwarunkowana kruchością sytuacji politycznej w okresie bezkrólewia, sprawiła, że konfrontacja zbrojna stała się nieunikniona.

2.3. Plany wojenne Hetmana Wielkiego Sebastiana von Tauera i Hetmana Polnego Henryka Hrychowicza

Strategia strony koronnej, nakreślona przez Hetmana Wielkiego Sebastiana von Tauera, miała charakter defensywno-ofensywny. Głównym, nadrzędnym celem było "niedopuszczenie do połączenia się jednostek Kozackich stojących na Siczy z tymi, przebywającymi w okolicach Krytowa" [25]. Był to kluczowy element planu, mający na celu rozbięcie sił rebelskich w częściach, zanim zdążą się one skonsolidować w jedną, trudną do pokonania armię.

Realizacją tego planu na polu walki zajął się bezpośrednio Hetman Polny Henryk Hrychowicz. Jego pierwsze rozkazy dla Dywizji Kresowej świadczą o strategicznym myśleniu i zrozumieniu logistyki oraz geografii teatru działań:

- Pułk 6 Jazdy Koronnej w Kudaku miał odciąć komunikację między Siczą a Krytowem, broniąc fortalicji "do upadłego" [26].

- Pułk 8 Jazdy Koronnej maszerujący na Przewłoczną oraz Pułk 7 Jazdy Koronnej idący na Łubnie miały zabezpieczać flanki i przecinać szlaki zaopatrzenia [27].
- Pułk 5 Jazdy Koronnej skierowany na Korsuń miał zablokować jeden z możliwych kierunków ruchu rebeliantów [28].

Początkowy plan zakładał skoncentrowane uderzenie Dywizji Ruskiej na siły główne rebeliantów, przy jednoczesnym związaniu i izolowaniu innych oddziałów kozackich przez Dywizję Kresową. Jak pokaże dalszy przebieg kampanii, plany te podlegały modyfikacjom w zależności od ruchów nieprzyjaciela i rozwoju sytuacji na teatrze działań wojennych, jednakże nadrzędna zasada rozdzielania i pokonania wrogich sił pozostała nienaruszona.

Rozdział III: Przebieg działań wojennych. Od koncentracji do bitwy pod Czehryniem

Wprowadzenie

Rozdział trzeci stanowi serce niniejszej monografii, poświęconej szczegółowej rekonstrukcji przebiegu II Kampanii Zaporoskiej. Celem jest odtworzenie chronologii i geografii działań zbrojnych, które rozegrały się między 24 a 27 czerwca 2019 roku, a których kulminacją była decydująca bitwa pod Czehryniem. Analiza ta opiera się na operacyjnych rozkazach Hetmana Polnego Henryka Hrychowicza oraz na relacjach bezpośrednich uczestników walk, co pozwala na wierne odtworzenie dynamiki konfliktu.

3.1. Faza początkowa: koncentracja sił, pierwsze rozkazy, zajmowanie kluczowych punktów

Kampania rozpoczęła się od szybkich i zdecydowanych ruchów strony koronnej, mających na celu opanowanie strategicznej inicjatywy. 24 czerwca Dywizja Ruska, po dokonaniu koncentracji pod Kamieńcem Podolskim, ruszyła na Białą Cerkiew, gdzie rozlokowano sztab Wojsk Koronnych [29]. Tego samego dnia Hetman Polny Henryk Hrychowicz wydał pierwsze rozkazy dla Dywizji Kresowej, realizując nadrzędny plan izolacji sił rebelskich:

- Pułkowi 6 Jazdy Koronnej w Kudaku nakazano obronę fortalicji "do upadłego", by uniemożliwić buntownikom kontrolę nad Dnieprem i połączenie Siczy z Kryłowem [30].
- Pułkowi 8 Jazdy Koronnej w Połtawie rozkazano zająć Przewłoczną i rozbijać lub rozbić napotkane oddziały kozackie [31].
- Pułkowi 5 Jazdy Koronnej w Barze nakazano marsz na Korsuń [32].
- Pułkowi 7 Jazdy Koronnej w Czernichowie polecono zająć Łubnie [33].

Równoległe do tych ruchów, do Białej Cerkwi przybywały posiłki, w tym oddziały rotmistrza Maurycego Orańskiego, składające się z chorągwi tatarskich, kozackich, dragonów i piechoty [34]. Narada wojenna z 25 czerwca zaowocowała pierwszymi koncepcjami taktycznymi, w tym propozycją Aleksandra Trzaski-Chojnackiego, by pułki 6 i 8 założyły obozy warowne dla przerwania komunikacji rebeliantów, a wojska koronne uderzyły na ich główne siły [35].

3.2. Manewr na Czehryń: działania Dywizji Ruskiej, oblężenie miasta przez siły Maurycego Orańskiego i odsiecz

Po odrzuceniu kozackich żądań, Hetman Polny wydał 25 czerwca decydujące rozkazy rozpoczynające generalną ofensywę. Główne siły koronne, czyli Dywizja Ruska pod osobistym dowództwem Hrychowicza, miały maszerować przez Kijów i Perejestaw na Czerkasy [36]. Jednocześnie rotmistrzowi Maurycemu Orańskiemu, wzmocnionemu Pułkiem 5 Jazdy Koronnej, powierzono trudne zadanie forsownego marszu na Czehryń i budowy ufortyfikowanego obozu [37].

Manewr ten okazał się brzemienny w skutki. Oddziały Orańskiego dotarły do Czehrynia wieczorem 25 czerwca i natychmiast przystąpiły do prac fortyfikacyjnych, zarówno zamku, jak i miejskich umocnień [38]. Tymczasem główne siły kozackie pod dowództwem Hryćki Kulimy, opuściwszy Krytów, ruszyły właśnie na Czehryń, dążąc do jego zdobycia [39]. 26 czerwca miasto zostało całkowicie otoczone przez "multum" rebeliantów [40].

Rozpoczęło się oblężenie. Kozacy, po nieudanym poselstwie, sforsowali miejską palisadę i rozpoczęli szturm na zamek, napotykając zacięty opór. Relacja rotmistrza Orańskiego szczegółowo opisuje wymianę ognia artyleryjskiego, wycieczki obrońców oraz walkę wręcz na murach, która ostatecznie zakończyła się odparciem kozackiego ataku [41]. W tym samym czasie Dywizja Ruska, po uzupełnieniu zapasów w Czerkasach, wyszła pod osłoną nocy na pozycje, by otoczyć oblegających Czehryń kozaków [42]. Siły rebelskie, zamiast zdobywców, sami znaleźli się w potrzasku.

3.3. Bitwa pod Czehryniem (27 czerwca 2019): analiza rozkazu bitewnego, przebieg starcia, rozbicie głównych sił kozackich

Rankiem 27 czerwca sytuacja była klarowna: wojska koronne otaczały obóz kozacki pod Czehryniem. Próba pertraktacji i wezwanie do złożenia broni, z zapewnieniem łagodnego traktowania, zakończyły się fiaskiem i zniewagą parlamentariusza [43]. Hetman Hrychowicz nie miał zatem wyboru i wydał rozkaz do generalnego natarcia.

Bitwa rozpoczęła się od uderzenia 2, 3 i 4 Pułku Jazdy Koronnej na czołowe pozycje kozackie. Początkowo atak ten czynił spustoszenie, jednak z czasem obrona rebelska skrzępta i zaczęła wypierać wojska koronne [44]. W decydującym momencie do walki wszedł odwodowy 2 Pułk Jazdy Lekkiej Koronnej, który obszedł pole bitwy i uderzył w prawe skrzydło kozaków, przełamując ich obronę [45].

Na ten widok z Czehrynia dokonał wypadu rotmistrz Orański ze swoimi siłami, w tym husarią i pancernymi, wbijając się w kozackie szyki "jak nóż w masło" [46]. Jednocześnie na tyły wroga od strony Krytowa nadszedł Kijowski Pułk Kozaków Rejestrowych pod komendą Karola von Tauera-Sienickiego, który wcześniej nękał rebeliantów atakami podjazdowymi [47]. Kozacy, ściśnięci ze wszystkich stron, poszli w rozsypkę. "Bój toczył się blisko 6 godzin", a około godziny 15:00 bitwa była zakończona całkowitym rozbiciem zbuntowanych pułków [48]. Do niewoli dostał się sam przywódca buntu, Hryćko Kulima, wraz z liczną świtą [49]. Kluczowy cel kampanii tj. zniszczenie głównych sił rebelskich, został osiągnięty.

Rozdział IV: Finał kampanii i likwidacja zagrożenia

Wprowadzenie

Po decydującym zwycięstwie pod Czehryniem kampania weszła w fazę finalną. Główne siły zbuntowanych kozaków rejestrowych zostały wprawdzie rozbite, ale konieczne było jeszcze rozprawienie się z nadciągającą "czernią" kozacką oraz ostateczna neutralizacja przywódcy buntu.

Rozdział czwarty opisuje ostatnie akordy konfliktu, które ostatecznie przypieczętowały sukces strony koronnej i przywróciły władzę Rzeczypospolitej nad Zaporozem.

4.1. Działania pościgowe i starcie z "czernią" kozacką

Bezpośrednio po bitwie pod Czehryniem najpilniejszym zadaniem było zabezpieczenie jeńców i opatrzenie rannych. Hetman Hrychowicz nakazał odesłać pojmanego Hryćko Kulimę pod strażą do Hetmana Wielkiego [50], jednakże jeszcze tej samej nocy przywódca buntu udało się zbiec, zabijając dwóch strażników. W odpowiedzi na to wyznaczono wysoką nagrodę za jego głowę. [51]

Tymczasem nadal istniało realne zagrożenie w postaci "czerni" kozackiej, maszerującej spod Siczy. 28 czerwca pod Czehryń dotarły oczekiwane posiłki - Dywizja Inflancka Aleksandra Trzaski-Chojnackiego oraz chorągwie petyhorskie Samuela Radziwiłła [52]. Hetman Hrychowicz, wykorzystując podstęp, rozkazał pozostawić na przedpolu wozy z winem, co doprowadziło do dezorganizacji w szeregach wroga i ucieczki części sił wcielonych chłopów [53].

Bitwa, do której doszło 29 czerwca, została rozstrzygnięta dzięki zastosowaniu klasycznego manewru oskrzydającego. Pozorowany odwrót Dywizji Ruskiej wciągnął kozaków pod Czehryń, gdzie zostali zaatakowani z flanki przez oddziały Maurycego Orańskiego i Samuela Radziwiłła. Przełamany opór "czerni" przerodził się w paniczną ucieczkę, a pościg prowadzony przez jazdę koronną dopełnił dzieła zniszczenia [54].

4.2. Pojedynek Karola von Tauer-Sienickiego z Hryćkiem Kulimą – analiza wydarzenia w kontekście kultury szlacheckiej

Ujęcie zbiegłego przywódcy buntu stało się sprawą honorową. Podjął się tego Karol von Tauer-Sienicki, który na czele swego pułku wytropił Kulimę w okolicznych lasach. Do spotkania doszło nad strumieniem, gdzie po krótkiej potyczce von Tauer-Sienicki, mimo odniesionej wcześniej rany, wyzwał kozackiego hetmana na pojedynek [55].

Opisana w źródle walka na pałasz i szablę, zakończona śmiertelnym ciosem zadany przez komendanta, ma wyraźne cechy epiki rycerskiej [56]. Ten symboliczny akt był nie tylko fizyczną likwidacją przywódcy rebelii, ale także w kontekście kultury szlacheckiej, moralnym potwierdzeniem słuszności sprawy koronnej i osobistym dowodem męstwa młodego oficera. Fakt, iż pojedynek został szczegółowo odnotowany w archiwum kampanii, świadczy o jego wadze jako elementu budującego etos i tradycję społeczeństwa.

4.3. Zakończenie kampanii: rozkazy powrotne, reorganizacja sił zaporoskich, list gratulacyjny Hetmana Wielkiego

30 czerwca 2019 roku, po ostatecznym rozgromieniu "czerni" i zabiciu Hryćki Kulimy, kampania została uznana za zakończoną. Tego samego dnia Hetman Wielki Sebastian von Tauer opublikował list gratulacyjny, w którym chwalił żołnierzy za "wyższość staropolskiego rzemiosła wojennego" i niezłomność ducha [57]. W dokumencie tym nakreślił również politykę wobec pokonanych: nakazując odtworzenie wiernych pułków kozackich, a niepokornych buntowników skazując na wygnanie.

Ostateczny rozkaz Hetmana Polnego Henryka Hrychowicza z 1 lipca 2019 roku formalnie rozwiązywał zgrupowanie bojowe, nakazując powrót pułków do macierzystych garnizonów i ich reorganizację [58]. Zadanie przywrócenia trwałego porządku na Ukrainie powierzono Dywizji Kresowej. Tym samym, II

Kampania Zaporoska dobiegła końca, a Rzeczpospolita, pomimo trwającego bezkrólewia, wykazała się skutecznością i wolą obrony swej integralności terytorialnej.

Rozdział V: II Kampania Zaporoska w dziejach militarnych i politycznych wirtualnej Rzeczypospolitej

5.1. Znaczenie kampanii dla stabilizacji wewnętrznej państwa w okresie bezkrólewia

Kampania stanowiła decydujący sprawdzian dla instytucji konfederackich, powołanych w obliczu *vacuum imperium*. Sukces militarny dowiódł, że państwo, pozbawione monarchy, zachowało zdolność do sprawnego i zdecydowanego działania. Zwycięstwo nad Kozaczyzną zostało osiągnięte w imieniu Konfederacji i Marszałka Sebastiana von Tauera, co w istotny sposób wzmocniło legitymację nowych, tymczasowych władz i ugruntowało ich autorytet. Ciekawe jest, że to właśnie po tej kampanii wojennej władcą RON został Henryk Mikołaj Hrychowicz [59].

Pokonanie buntu w zarodku zapobiegło potencjalnej katastrofie. Gdyby rebelii nie stłumiono, mogłaby się ona rozprzestrzenić, pociągając za sobą interwencję zewnętrzną lub prowadząc do trwałego odpadnięcia Ukrainy, co zachwiałoby podstawami bytu państwowego Rzeczypospolitej. Tym samym, II Kampania Zaporoska była nie tylko operacją policyjną, ale aktem obrony integralności terytorialnej i suwerenności państwa w najtrudniejszym dla niego momencie [60].

5.2. Analiza skuteczności dowodzenia i współpracy dowódców

Przebieg kampanii świadczy o wysokim poziomie jedności dowodzenia i sprawnej współpracy pomiędzy jej uczestnikami. Hierarchia, z Hetmanem Wielkim jako zwierzchnikiem polityczno-wojskowym i Hetmanem Polnym jako dowódcą terenowym, funkcjonowała sprawnie. Rozkazy były wydawane klarownie i wykonywane terminowo, a dowódcy niższego szczebla, tacy jak rotmistrz Orański czy komendant von Tauer-Sienicki, wykazali się zarówno inicjatywą, jak i karnością [61].

Na szczególne uznanie zasługuje plan strategiczny Henryka Hrychowicza, polegający na rozdzieleniu sił wroga i uniemożliwieniu im połączenia, a następnie zniszczeniu ich w serii skoordynowanych uderzeń. Skutecznie zastosowano taktykę podwójnego oskrzydlenia pod Czehryniem oraz wykorzystano podstęp (zostawione wozy z winem) dla osłabienia morale "czerni". Kampania ta może być uznana za wzorcowy przykład sprawnego dowództwa operacyjnego w warunkach wirtualnej symulacji militarnej [62].

5.3. Miejsce Kampanii w micie i historii

II Kampania Zaporoska stała się jednak po czasie jedynie epizodem historycznym. W Rzeczypospolitej bowiem prócz niej na dzień dzisiejszy doszło do sześciu kampanii wojennych. Zaryzykuję tutaj stwierdzenie, że już coraz mniej osób pamięta tę kampanię wojenną, jej przebieg i wynik. Myślę, że wpływ na to ma przede wszystkim to, że kampania ta była drugą z kolei kampanią w której przeciwko wojsku RON stanęli kozacy. Dzisiaj prędzej ktoś wspomni Powstanie na Zaporozżu z 2021 roku, jako że jest to wydarzenie bliższe obecnej dacie i obecnym aktywnym mieszkańcom RON, choć i ta kampania wojenna powoli zanika gdzieś w świadomości szlachty i mieszczan, ale co ciekawe wydaje mi się ona powoli nieco mitologizowana, choć na pewno nie może się równać z wydarzeniem jakim była Wojna Domowa w Chanacie Kugarii, która nie była kampanią wojenną dziejącą się na terenie RON, ale była wydarzeniem w którym wzięły udział wojska szlachty i która to kampania stała się i to nie tylko dla

obywateli Rzeczypospolitej ale też innych mikronautów pewnym mitem, pewną niezwykłą historią z przeszłości. Wracając do sedna czyli II Kampanii Zaporoskiej. Na dzień dzisiejszy z czasów tej kampanii wojennej ostali się jako wciąż aktywni mieszkańcy RON; Samuel Radziwiłł oraz Maurycy Orański. Do grona tego można by dodać jeszcze ewentualnie Michała Franciszka Lubomirskiego Lisewicza, który co prawda nie wniósł za wiele do kampanii jako tako, ale pojawił się w zapisach jako Chorąży Michał. Prócz niego na pewno można by wskazać także Hetmana Sebastiana von Tauera, niestety ostatnio mocno pogrążonego w realiozie, dlatego też nie umieściłem go pośród książąt Radziwiłła i Orańskiego. Konkludując II Kampania Zaporoska nie stała żywym elementem tradycji społeczności, ani nie stała się w pewien sposób mitologizowaną i przywoływaną jako przykład kampanią wojenną, mimo iż list gratulacyjny Hetmana Wielkiego budował narrację o "wyższości staropolskiego rzemiosła wojennego" i "niezłomności ducha" a symboliczna pointa kampanii czyli pojedynek Karola von Tauera-Sienickiego z Hryćkiem Kulimą mógłby spokojnie wpisać się w etos rycerski, stanowiąc doskonały materiał dla budowy historycznych legend. Pomimo tego, że kampania ta nie ma obecnie już raczej takiej wagi i takiego znaczenia jak kiedyś, to jest ona dla nas historyków ciekawym epizodem historycznym, wartym zbadania, zapoznania się i choćby wspomnienia w kilku słowach, lub jakimś wykładzie na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Krakowskiego. Cieszy mnie, że dołożę swoją cegiełkę w podtrzymaniu pamięci o tym wydarzeniu, a także upamiętnieniu postaw dzielnych żołnierzy Najjaśniejszej Rzeczypospolitej; Henryka Mikołaja Hrychowicza, Sebastiana von Tauera, Karola von Tauer-Sienickiego, Maurycego Orańskiego, Aleksandra Trzaski-Chojnackiego, Samuela Radziwiłła oraz Jana Lubomirskiego-Dostojewskiego.

Zakończenie

II Kampania Zaporoska, pomimo swojej krótkotrwałości, okazała się wydarzeniem o ważnym znaczeniu dla wirtualnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Przeprowadzona z powodzeniem w newralgicznym okresie bezkrólewia, stanowiła decydujący test dla sprawności instytucji państwowych i woli obrony integralności terytorialnej przez społeczność.

Sukces operacji był możliwy dzięki sprawnej hierarchii dowodzenia, zgraniu współpracy między dowódcami oraz skutecznej strategii, polegającej na rozdzieleniu i kolejnym niszczeniu sił wroga. Kampania nie tylko przywróciła porządek na Ukrainie, lecz także ugruntowała legitymizację władz konfederackich, pozwalając później na przeprowadzenie elekcji królewskiej w spokojnych, pokojowych warunkach.

Jako pierwsza tak szczegółowo opracowana monografia militarna w polskim środowisku mikronacyjnym, praca ta otwiera pole do dalszych, pogłębionych badań nad dziejami wojskowości i procesów politycznych wirtualnej Rzeczypospolitej. Chciałbym aby owa praca została potraktowana jako moja rozprawa doktorska. Mam nadzieję, w przyszłości napisać jeszcze prace dotyczące także innych kampanii wojennych, jednak na wszystko będę musiał znaleźć wolny czas, który to w mikronacjach jest skarbem i bardzo cenną walutą, a którego przecież nie ma nikt nieskończoność.

Przypisy

- [1] https://wiki.mikronacje.info/Wladcy_Rzeczypospolitej
- [2] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=25&t=5254&p=43940>
- [3] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=25&t=5254&p=43940>
- [4] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=528&t=5263>
- [5] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=528&t=5261>
- [6] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=528&t=5262>
- [7] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=528&t=5263&start=20#p44166>
- [8] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266>
- [9] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266#p44116>
- [10] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=10#p44135>
- [11] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266#p44117>
- [12] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266#p44117>
- [13] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266#p44122>
- [14] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266#p44122>
- [15] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266#p44122>
- [16] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266#p44122>
- [17] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266#p44122>
- [18] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266#p44128>
- [19] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=10#p44140>
- [20] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266#p44126>
- [21] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=40#p44235>
- [22] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=10#p44146>
- [23] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=10#p44135>
- [24] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=10#p44135>
- [25] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266#p44132>
- [26] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266#p44122>
- [27] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266#p44122>
- [28] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266#p44122>
- [29] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266#p44127>
- [30] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266#p44122>
- [31] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266#p44122>
- [32] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266#p44122>
- [33] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266#p44122>
- [34] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266#p44126>

- [35] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266#p44130>
- [36] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=10#p44136>
- [37] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=10#p44139>
- [38] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=10#p44141>
- [39] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=10#p44146>
- [40] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=20#p44164>
- [41] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=20#p44164>
- [42] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=20#p44177>
- [43] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=20#p44177>
- [44] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=30#p44190>
- [45] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=30#p44190>
- [46] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=30#p44191>
- [47] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=30#p44192>
- [48] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=30#p44190>
- [49] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=30#p44192>
- [50] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=30#p44208>
- [51] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=60#p44269>
- [52] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=40#p44228>
- [53] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=50#p44242>
- [54] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=60#p44259>
- [55] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=70#p44270>
- [56] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=70#p44270>
- [57] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=70#p44278>
- [58] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=70#p44295>
- [59] https://wiki.mikronacje.info/Władcy_Rzeczypospolitej
- [60] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&p=44295#p44295>
- [61] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266&start=60#p44257>
- [62] <https://rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewforum.php?f=575>

Bibliografia

- <https://konfederacijakijowska.blogspot.com/2019/02/konrad-jakub-rex-poloniae-novus.html>
- <https://www.rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewforum.php?f=528>
- <https://www.rzeczpospolitaobojganarodow.pl/forum/viewtopic.php?f=575&t=5266>
- https://wiki.mikronacje.info/Władcy_Rzeczypospolitej